

TIL HÁM AWDARMA MÁSELELERI

V ilimiy maqalalar toplami

XX ASR QORAQALPOQ PROZASINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASINING AHAMIYATI

Xabibullaeva Xurliman Muratbayevna

Annotatsiya. Mazkur maqolada qoraqalpoq nasrining o'zbek tiliga tarjimasining qoraqalpoq va o'zbek kitobxonlari uchun ahamiyatli jarayon hisoblanadi. Yigirmanchi asr qoraqalpoq nasrining o'zbek tiliga tarjimasini o'zbek kitobxonlarini qoraqalpoq yozuvchi va shoirlari ijodi bilan yaqindan tanishtirish imkonini beruvchi muhim madaniy-adabiy jarayondir. Tarjimalarda qoraqalpoq tilining o'ziga xosligi va o'ziga xosligi saqlanib qolgan asarlarning o'ziga xos didi va milliy xususiyatini yetkazish imkonini beradi. Binobarin, XX asr qoraqalpoq nasrining o'zbek tiliga tarjimasini O'zbekistonda adabiy almashinuv, madaniy rang-baranglik va etnik adabiy an'analar rang-barangligini saqlashda katta ahamiyatga ega.

Kalito'slar: Qoraqalpoq adabiyoti, o'zbek adabiyoti, tarjima, nasr, XX asr, madaniy almashinuv, etnik guruhlar, madaniy xilma-xillik, milliy o'zlik, adabiy ijod, madaniy meros, millatlararo muloqot, adabiy jarayon.

Madaniy merosni asrab-avaylash, adabiyot rivojida turli xalqlarning madaniy almashinuvi va o'zaro aloqalari muhim o'rin tutadi. Ushbu jarayonning bir qismi sifatida adabiy asarlar tarjimasini turli madaniyatlarni tarqatish va tushunishning asosiy vositalaridan biridir. Ushbu maqolada XX asr qoraqalpoq nasrining o'zbek tiliga tarjimasini va uning adabiy jarayonga ta'siri haqida to'xtalamiz.

Qoraqalpoq adabiyoti bu xalqning madaniy merosini aks ettiruvchi o'ziga xos tarix va an'analar ega. Yigirmanchi asr qoraqalpoq yozuvchilarining ijodi o'ziga xos uslub, mavzu, milliy tarix va madaniyatni chuqur anglashi bilan ajralib turadi. Bu asarlarni o'zbek tiliga tarjima qilish nafaqat ularning saqlanib qolishiga hissa qo'shadi, balki bu ikki xalq o'rtasidagi madaniy almashinuv uchun yangi imkoniyatlar ochadi.

Biz ushbu tadqiqotimizda XX asr qoraqalpoq nasrining o'zbek tiliga tarjimasini tahliliga to'xtalamiz. Biz qoraqalpoq asarlarining tarjima tarixi, madaniy merosni asrab-avaylashda tarjimaning o'rni, shuningdek, muvaffaqiyatli tarjimalardan namunalar va ularning o'zbek adabiyotiga ta'sirini ko'rib chiqamiz. Maqsadimiz tarjimaning madaniy almashinuvdagi ahamiyatini va uning har ikki xalq adabiy jarayoniga ta'sirini aniqlashdan iborat.

Yigirmanchi asr qoraqalpoq nasrida Qoraqalpog'iston xalqining tarixi, madaniyati, ijtimoiy o'zgarishlarini aks ettiruvchi mavzu va uslublarning rang-barangligi bilan ajralib turadi. Yigirmanchi asr qoraqalpoq nasridagi asosiy yo'nalish va yo'nalishlarga quyidagilar kiradi:

TIL HÁM AWDARMA MÁSELELERI

V ilimiy maqalalar toplami

1. Realizm va ijtimoiy masalalar: ko‘plab asarlar qoraqalpoqlarning kundalik hayoti, qiyinchiliklari, quvonchlari, o‘zgaruvchan dunyoda yashash uchun kurashiga bag‘ishlangan.

2. Milliy o‘ziga xoslik: mualliflar ko‘pincha qoraqalpoqlarning madaniyati, urf-odatlarini, tili va tarixi mavzulariga murojaat qiladilar, o‘z xalqining merosini asrab-avaylash va ularga yetkazishga intiladilar.

3. She‘riy realizm: ko‘plab asarlar obrazlilik, metafora va his-tuyg‘u va kayfiyatni ifodalashda she‘riy vositalardan foydalanish bilan ajralib turadi [4].

20-asr qoraqalpoq nasrining uslub va mavzularining o‘ziga xos xususiyatlari sifatida milliy naqshlardan foydalanish, jonli obrazlar va matnlarning emotsional boyligi kiradi. Asarlarning mavzulari ko‘pincha muhabbat, oila, vatan, e‘tiqod, ozodlik va adolat uchun kurash bilan bog‘liq. Mualliflar qoraqalpoqlarning asl turmush tarzini yetkazishga, milliy o‘zlikni saqlashga, dolzarb ijtimoiy muammolarni ko‘tarishga intilishadi [1].

20-asr qoraqalpoq nasrining o‘zbek tiliga tarjimasiga quyidagi asarlarni misol qilib keltirish mumkin:

1. Yozuvchi Tolepbergen Qayipbergenovning “Muallimga raxmat” asari o‘zbek tiliga tarjima qilingan. Bu roman ustozning jamiyatda tutgan o‘rni va o‘qituvchilik kasbining ahamiyatini ko‘rsatib beradi.

2. Yozuvchi Tolepbergen Qayipbergenovning “Sovuq tomchi” asari ham o‘zbek tiliga muvaffaqiyatli tarjima qilingan. Ushbu asar asosan sevgi muxabbat haqida hisoblanadi.

3. Yozuvchi Tolepbergen Qayipbergenovning “Qoraqalpoqnoma” romani ham o‘zbek tiliga tarjima qilingan muhim asarlardan hisoblanadi. Asarda qoraqalpoq xalqining o‘tmishi, bugungi kuni va kelajagi haqida yozuvchi o‘z fikr mulohazalarini keltirib o‘tgan.

Qoraqalpoq nasrining o‘zbek tiliga qilingan ushbu va boshqa tarjimalari bu xalqning madaniy merosini asrab-avaylash va ommalashtirish, O‘zbekistondagi turli etnik guruhlar o‘rtasida madaniy almashinuvni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa.Qoraqalpoq nasrining o‘zbek tiliga tarjimasini adabiy kanon va madaniy rang-baranglikni boyitishda katta ahamiyatga ega. Bu jarayon Qoraqalpog‘iston xalqining madaniy merosini asrab-avaylash va targ‘ib qilish, ikki madaniyat o‘rtasidagi aloqalarni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shunday qilib, qoraqalpoq nasrining o‘zbek tiliga tarjimasini nafaqat madaniy merosni asrab-avaylash va targ‘ib

TIL HÁM AWDARMA MÁSELELERI

V ilimiy maqalalar toplami

etishga xizmat qiladi, balki adabiy ijod va xalqlar o'rtasidagi madaniy almashinuv uchun yangi ufqlarni ochadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Adolat, T. X. (2023). QORAQALPOQ KLASSIK ADABIYOTI O 'RGANISH ORQALI YOSHLAR MADANIYATINI OSHIRISH. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 17(1), 145-148.
2. Atabekova, F. H. (2022). Badiiy asarlarda realiyalar tarjimasini (o'zbek-ingliz tarjimachiligi misolida). *Science and Education*, 3(2), 681-686.
3. Dosbergenovna, B. M. (2018). COMPARATIVE TYPOLOGICAL STUDY OF ISSUES IN KARAKALPAK PROSE OF THE XX CENTURY. *European science review*, 1(11-12), 116-118.
4. Maxsudovich, A. D. (2023). ABDULLA O'RIPOV SHE'RLARINING QORAQALPOQ TILIDAGI TARJIMALARI O 'ZARO ALOQALAR RIVOJIDA. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 1(9), 355-358.
5. Yusupov, A. A., & Avezbayeva, J. M. (2023). TARJIMA ASARLARDA TURG 'UN SO 'Z BIRIKMALARINING QIYOSIY TAHLILI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(18), 52-55.